

Jak více vydělávat na vědě? Lovit i v šedé zóně

Ekonom | 2.4.2015 | Rubrika: **Téma - Zisky z výzkumu** | Strana: 18 | Autor: **Eva Hníková** | Téma: TAČR

Vědec si mnohdy raději založí vlastní firmu, než by odváděl vysoké poplatky svému pracovišti a bojoval s administrativou.

Česká výzkumná pracoviště příliš neumějí vydělávat na zakázkách pro průmysl. Třeba v případě vysokých škol platí podniky jen dvě procenta veškerého bádání, ačkoli průměr EU je skoro dvojnásobný. Podle děkana Fakulty elektrotechnické ČVUT Pavla Ripky by situaci mohlo vylepšit snížení poplatků z licencí, které inkasují vědecká pracoviště. Když jsou vysoké, spolupráci to zbytečně vytlačuje do šedé zóny. Vědec pro firmu pracuje, aniž by měl oficiální smlouvu, nebo si třeba bokem založí vlastní firmu a výsledky své práce přes ni bez vědomí zaměstnavatele prodává. „Vědecká pracoviště tím přicházejí o potenciální zisk,“ upozorňuje Ripka.

Zjistit, kolik peněz z komerčních zdrojů získávají jednotlivá vědecká pracoviště, přitom není jednoduché. „Na centrální úrovni nelze sledovat, kolik jednotlivé výzkumné instituce vydělávají,“ podotýká předsedkyně Technologické agentury ČR Rut Bízková. Agentura pro své potřeby vytvořila ucelenější přehled. Dostala se však pouze k informacím vysokých škol a Akademie věd, řada dalších výzkumných ústavů data v potřebné struktuře vůbec nezveřejňuje. Ukázalo se, že celkové roční příjmy vědců z licencí a smluvního výzkumu v Česku nepřesahují tři miliardy.

Bezkonkurenčně nejvíce peněz z komerčních zdrojů, skoro dvě miliardy, získala Akademie věd ČR. Většina těchto příjmů ovšem pochází z licencí za protivirové preparáty Antonína Holého, který působil v Ústavu organické chemie a biochemie. A ačkoli je slavný chemik už skoro tři roky po smrti, roční výnosy z jeho preparátů dále narůstají a letos by mohly překročit hranici 2,5 miliardy korun. „Příčinou je inovace v dávkování léků a celosvětový nárůst jejich prodeje,“ vysvětluje Martin Fusek z Ústavu organické chemie a biochemie.

Řádově mnohem nižší částky, desítky nebo jednotky milionů, pak za smluvní výzkum dostávají od firem vysoké školy.

Příjmy z licencí v případě univerzit často nepřesáhnou ani sto tisíc. A vykazovaný smluvní výzkum je navíc mnohdy nadhodnocený. Mělo by jít o bádání, které si firma u vědeckého pracoviště objedná a zaplatí. Jenže některé školy do této kategorie zahrnují i společné projekty s podniky, na jejichž vypracování získaly grant nebo jinou podporu. „Jednak jim nikdo dostatečně nevysvětlil, co se má vykazovat, jednak je to dáno nepochopením věci na straně škol,“ myslí si Rut Bízková. Sázka na fyziku a biotechnologie Obecně se nejlepšími výsledky mohou pochlubit techniky, což je vcelku logické. Právě v oblasti IT se nyní většinou uzavírají ty nejlukrativnější smlouvy, poměrně dobře se daří i chemikům. Humanitně zaměřená výzkumná pracoviště nemají moc šancí na navázání spolupráce s průmyslem.

Nejvyšší příjmy ze smluvního výzkumu, skoro 90 milionů korun, má České vysoké učení technické, dobře si vzhledem ke své velikosti vede třeba i Vysoká škola chemicko-technologická. Ale například Univerzita Karlova získává ročně od průmyslu celkově jen něco málo přes pět milionů. A většina vysokých škol se nepřehoupla ani přes tuto částku (viz graf Jak se vydělává na vědě).

Celkem jde ze státního rozpočtu na vědu přes 26 miliard korun. A podle Rut Bízkové by vládní rada pro vědu při rozdělování těchto peněz měla více zohledňovat také příjmy z komerční spolupráce. Ovšem kdyby špičkoví vědci museli od počátku přemýšlet o tom, jak přilákat firmy, řada přelomových výzkumů by vůbec nevznikla. „Vázat výši podpory pro vědecké instituce na objem smluvního výzkumu má smysl jen tehdy, pokud po něm bude dostatečná poptávka ze strany podniků, ale to v Česku neplatí,“ podotýká předseda Akademie věd Jiří Drahoš.

Podle Bízkové by měl stát přemýšlet o tom, zda zachovat širokou škálu vědeckých pracovišť.

„Mimořádně dobří jsou čeští vědci v několika oborech,“ myslí si Bízková a vyzdvihuje fyziku, biotechnologie nebo nanotechnologie.

Stejně jako děkan Ripka vidí předsedkyně Technologické agentury Bízková problém v tom, že někteří badatelé výsledky své práce komercializují mimo domovské výzkumné pracoviště. „Dochází k tomu třeba v oblasti IT.

Vědec si založí soukromou firmu a využije v ní poznatky vytvořené za státní peníze,“ říká Bízková. Mnohem korektnější je, pokud má výzkumné pracoviště v takové společnosti podíl, nebo alespoň dostane určitou finanční kompenzaci.

Kdyby se podařilo popsaným únikům know-how zabránit, získají česká výzkumná pracoviště z komerční spolupráce více peněz. S tím souhlasí i děkan Pavel Ripka. Na Elektrotechnické fakultě ČVUT se proto snaží vědcům nastavit rozumné podmínky.

„Při prodeji produktů, které obsahují know-how vytvořené na naší fakultě, si fakulta obvykle účtuje licenční poplatek ve výši pěti procent z konečné ceny,“ popisuje Ripka. V případě smluvního výzkumu tým odvádí škole 26,5 procenta, zbytek využije na bádání a odměny členů. Oficiální spolupráce je pro vědce výhodná i proto, že mu škola může poskytnout zálohy, do určité míry za něj ručí a v případě problému ho podpoří.

Třeba na VŠCHT a na Univerzitě Palackého v Olomouci zůstává fakultě a škole zhruba polovina peněz získaných z licencí nebo za spolupráci, druhá půlka jde výzkumnému týmu.

Ovšem Irena Kolouchová z VŠCHT, která před časem získala patent na výrobu likéru se sladovým extraktem, v takovémto dělení peněz nevidí problém. Ona sama na výzkumu vydělává málo a sama ani nesleduje, kolik získává. „Potenciální finanční zisky v našem oboru jsou mnohem nižší než třeba v IT,“ podotýká Kolouchová. Výlučnou licenci na její nápad před časem získal výrobce nápojů z Třebíže. Ale vzhledem k tomu, že jde o regionálního producenta, jsou prý výnosy nízké.

Celkově VŠCHT vydělala na licencích necelých 200 tisíc korun, za smluvní výzkum však získala přes 65 milionů.

„Našimi tradičními partnery jsou Unipetrol a Zentiva,“ říká Kateřina Kovaříčková z oddělení transferu technologií. Kromě toho spolupracují s řadou dalších, často velmi malých firem.

A průběžně se ozývají noví zájemci. „Jen tenhle týden nám přišlo pět nabídek na spolupráci,“ podotýká Kovaříčková.

Vystupte z ulity Dalším osvědčeným receptem na přilákání firem do vědy jsou osobní kontakty a také flexibilita. Administrativa spojená s domlouváním spolupráce mezi podnikem a výzkumným pracovištěm nesmí být zdoluhavá a náročná. „Vědci by měli přemýšlet podnikatelsky,“ radí zakladatel společnosti Abra Software Jaroslav Řasa. A doporučuje rovněž, aby vystoupili ze své ulity.

Také generální ředitel společnosti Siemens v ČR Eduard Palíšek si myslí, že by badatelé měli hledat cesty, jak výsledky své vědecké práce co nejatraktivněji přiblížit firmám. Ovšem i podniky se musejí pídít po tom, jaká vědecká pracoviště v Česku máme, a navazovat s nimi kontakty,“ říká Palíšek.

Propojování firem a vědců by se podle něho měla ujmout právě Technologická agentura ČR.

Ředitel superpočítačového centra IT4Innovations v Ostravě Branislav Jansík, který spolupracuje se společností Seznam.cz na vytváření 3D modelů Česka, je zase přesvědčen, že na každém vědeckém pracovišti je nezbytné mít odborníky na komercializaci výzkumu. „Vědci mají firmám hodně co nabídnout, jen si úplně neuvědomují, jak pro ně mohou být cenní. Ale to není jejich chyba,“ říká Jansík. Tak snad si časem lépe uvědomí svoji hodnotu a firmy budou ochotnější „poklady“ ve vědeckých laboratořích objevovat.

3 mld. Kč Téměř takovou částku získala za rok česká vědecká pracoviště z licencí a ze smluvního výzkumu. Vědci mají firmám hodně co nabídnout, jen jim nedochází, jak jsou cenní.

Bezkonkurenčně nejvíce peněz z komerčních zdrojů dostává Akademie věd ČR. Většina jejich zisků plyne z patentů Antonína Holého, který působil na Ústavu organické chemie a biochemie. O řád nižší příjmy pak mají vysoké školy, hlavně techniky. Získávají převážně peníze ze smluvního výzkumu.